

הלכות שבת פרק כה

פרק כה

איסור טלטול

כלי שמלאכתם להיתר ולאיסור

א.

יש כלי שמלאכתו להתר, והוא הכלי שמותר לעשות בו בשבת דבר שנעשה לו, כגון כוס לשתות בו, וקערה לאכול בה, וסכין לחתוך בו בשר ופת, וקרדום לפצוע בו אגוזים, וכיוצא בהן:

ב.

ויש כלי שמלאכתו לאיסור, והוא הכלי שאסור לעשות בו בשבת דבר שנעשה לו, כגון מכתשת וריחיים וכיוצא בהן, שאסור לכתוש ולטחון בשבת:

ג.

כל כלי שמלאכתו להתר, בין שהיה של עץ או של חרש או של אבן או של מתכת, מותר לטלטלו בשבת,

- בין בשביל עצמו של כלי,

- בין לצורך מקומו,

- בין לצורך גופו.

וכל כלי שמלאכתו לאיסור, בין היה של עץ או של חרס או של אבנים או של מתכת -

מותר לטלטלו בשבת

- בין לצורך גופו

- בין לצורך מקומו,

- אבל בשביל עצמו של כלי אסור:

ד.

כיצד, מטלטל הוא את הקערה של עץ לאכול בה, או לישב במקומה, או כדי שלא תיגנב, וזה הוא "בשביל עצמה".

וכן, אם טלטל אותה מן החמה כדי שלא תיבש ותישבר, או מן הגשמים כדי שלא תתפח ותיפסד - הרי זה טלטול "בשביל עצמה" ומותר, מפני שמלאכתה להתר:

ה.

וכן מטלטל הוא הריחיים או המכתשת לשבר עליה אגוזים, או לעלות עליה למיטה, וזה הוא "לצורך גופו", או לישב במקומה.

אבל אינו מטלטלה כדי שלא תישבר, ולא כדי שלא תיגנב, וכל כיוצא בזה:

דבר שאינו כלי

א.

וכל שאינו כלי, כגון אבנים ומעות וקנים וקורות וכיוצא בהן - אסור לטלטלן.

אבן גדולה או קורה גדולה, אף על פי שהיא ניטלת בעשרה בני אדם, אם יש תורת כלי עליה - מטלטלין אותה.

דלתות הבית, אף על פי שהן כלים - לא הוכנו לטלטול. לפיכך אם נתפרקו, ואפילו בשבת - אין מטלטלין אותן.

העפר, והחול, והמת - אין מזיזין אותן ממקומן.

ובן שמונה חי - הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו:

טלטול שלא לצורך תשמישו

ז.

מותר לטלטל הכלי אפילו שלא לצורך תשמישו, אלא לעשות בו מלאכה שלא נעשה לשמשה.

כיצד, נוטל אדם קורנס לפצוץ בו אגוזין, קרדום לחתוך בו דבילה, מגירה לגור בה את הגבינה, מגריפה לגרוף בה את הגרוגרות, את הרחת ואת המזלג לתת עליו אוכל לקטן, את הכוש ואת הכרכד לתחוב בו, מחט של סקאין לפתוח בו את הדלת, את המכתשת לישב עליה, וכן כל כיוצא בזה:

ח.

ומטלטל אדם מחט של יד השלימה ליטול בה את הקוץ, אבל אם ניטל הקצה הנקוב שלה או הקצה החד - אין מטלטלין אותה.
ואם היתה גולם ועדיין לא ניקבה - מותר לטלטלה:

ו.

כל כלי שמקפיד עליו שמא יפחתו דמיו, כגון כלים המוקצין לסחורה, וכלים היקרים ביותר, שמקפיד עליהן שמא ייפסדו - אסור לטלטלם בשבת, וזה הוא הנקרא "מוקצה מחמת חסרון כיס", כגון המסר הגדול, ויתד של מחרישה, וסכין של טבחים, וחרב של אשכפים, וחצין החרשים, וקורנס הבשמים, וכיוצא בהן:

מוקצה מחמת איסור

י.

כל כלי שהוקצה מחמת האיסור - אסור לטלטלו, כגון נר שהדליקו בו בשבת, והמנורה שהיה הנר עליה, ושולחן שהיו עליו מעות, אף על פי שכבה הנר או שנפלו המעות - אסור לטלטלן, שכל כלי שהיה אסור לטלטלו בין השמשות, נאסר לטלטלו כל השבת כולה, אף על פי שהלך דבר שגרם לו האיסור:

מוקצה מחמת מיאוס

יא.

אבל כלי המוקצה מחמת מיאוס, כגון נר ישן של נפט, וכלי הצואה, וכיוצא בהן - מותר לטלטלן בשבת אם הוצרך להן:

יב.

כל הכלים הניטלין בשבת שנתפרקו דלתותיהן, כגון דלתות תיבה ומגדל, בין שנתפרקו בשבת בין שנתפרקו קודם השבת - מותר לטלטל אותן דלתות. וכן, כל הכלים הניטלין בשבת שנשברו, בין קודם שבת בין בשבת - שבריהן ניטלין, והוא שיהיו עושין מעין מלאכה. כיצד? שברי עריבה, לכסות בהן את פי החבית, שברי זכוכית, לכסות בהן את פי הפך, וכן כל כיוצא בזה. אבל אם אין השברין ראויין למלאכה כלל - אסור לטלטלן:

כסויי כלים

יג.

כל כסויי הכלים ניטלין בשבת, והוא שיש תורת כלי עליהן. היה כלי מחובר בקרקע, כגון חבית הטמונה בארץ, אם יש לכסוי שלה בית אחיזה - מטלטלין אותו, ואם לאו - אין מטלטלין אותו. וכן כסויי הקרקעות, כגון בורות וחריצין - אין מטלטלין כסוי שלהן אלא אם כן יש לו בית אחיזה. כסוי התנור, אף על פי שאין לו בית אחיזה - מותר לטלטלו:

י.ד.

שני דברים, אחד אסור לטלטלו ואחד מותר לטלטלו, והן סמוכין זה לזה, או זה על זה, או זה בזה, ובזמן שמטלטל אחד מהן יטלטל השני, אם היה צריך לדבר שמותר לטלטלו - מטלטלו, ואף על פי שדבר האסור מיטלטל עמו, ואם היה צריך לטלטל דבר האסור - לא יטלטלו באותו דבר המותר:

טו.

כיצד? פגה שהיתה טמונה בתבן, וחררה שהיתה על גבי גחלים - תוחבן בכוש או בכרכד ונוטלן, ואף על פי שהתבן והגחלים ננערים בשעת נטילה. וכן, לפת או צנונות שהיו טמונים בעפר, ומקצת העלים מגולין - שומטן בשבת בעלה שלהן, ואף על פי שהעפר ננער. אבל אם היה כיכר או תינוק על גבי האבן או על גבי הקורה - לא יטלטל האבן או הקורה בכיכר או בתינוק שיש עליה. וכן כל כיוצא בזה:

שמא יטלטל

טז.

נוטל אדם את בנו שיש לו געגועין עליו והאבן בידו, אבל לא דינר, שאם יפול הדינר יטלנו האב בידו. כלכלה שהיתה נקובה וסתם נקב שלה באבן - מותר לטלטלה, שהרי האבן נעשת כדופן.

היתה הכלכלה מליאה פירות, והאבן בתוך הפירות. אם היו פירות רטובין, כגון ענבים ותותים - נוטל אותה כמות שהיא, שאם ינער הפירות ייטנפו בעפר, ובמקום הפסד לא גזרו:

הטית חבית לצדה

יז.

חבית ששכח אבן על פיה - מטה על צידה והיא נופלת.
היתה בין החביות - מגביהה למקום אחר והאבן עליה, ומטה על צידה שם והאבן נופלת.

וכן, השוכח מעות על הכר וצרך לכר - נוער את הכר והן נופלות.
ואם צרך למקום הכר - נוטל את הכר והמעות עליו.
אבל אם הניח המעות מערב שבת על הכר, או הניח האבן על פי החבית - הרי אלו אסורין לטלטלן, ואפילו ניטלו המעות והאבן, שהרי נעשו בסיס לדבר האסור:

יח.

האבן שבקירויה -
- אם ממלאים בה ואינה נופלת - הרי היא כמקצת הקירויה ומותר למלאות בה,
- ואם לאו - אין ממלאין בה.
בגד שעל הקנה - שומטו מן הקנה:

יט.

פירות שאסור לאכלן, כגון פירות שאינן מעושרין, אפילו היו חייבין במעשר מדבריהם, או מעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו, או תרומה טמאה, או מעשר שני והקדש שלא נפדו כהלכתן - אסור לטלטלן.
 אבל הדמאי, הואיל וראוי לעניים, וכן מעשר שני והקדש שפדיין, אף על פי שלא נתן החומש - מותר לטלטלן:

כ.

מטלטל ישראל התרומה, אף על פי שאינה ראויה לו.
 ומטלטלין תרומה טמאה עם הטהורה או עם החולין, אם היו שניהם בכלי אחד.
 במה דברים אמורים, בשהיתה (הטמאה) [הטהורה] למטה, והיו פירות המתנפין בקרקע, שאם ינער אותן ייפסדו.
 אבל אם היו אגוזין ושקדים וכיוצא בהן - נוער הכלי, ונוטל הטהורה או החולין, ומניח הטמאה.
 ואם היה צריך למקום הכלי, בין שהטהורה למעלה בין שהיתה למטה - מטלטל הכל כאחד:

אבנים שחשב עליהם

כא.

מרבך של אבנים שחשב עליו מבעוד יום,
 אם למדום - מותר לישב עליהן למחר,
 ואם לאו - אסור.

חריות של דקל שגדדן לעצים, ונמלך עליהן מערב שבת לשיבה - מותר לטלטלן.

וכן, אם ישב עליהן מערב שבת - מותר לטלטלן:

כב.

הקש שעל המיטה - לא ינענעו בידו, אבל מנענעו בגופו.

ואם היה מאכל בהמה - מותר לטלטלו.

וכן, אם היה עליו כר או סדין וכיוצא בהן - מנענעו בידו, שהרי נעשה כמי שישב עליו מבעוד יום.

המכניס קופה של עפר לביתו. אם יחד לה קרן זווית מערב שבת - מטלטלו בשבת ועושה בו כל צרכיו:

ביטול כלי מהיכנו

כג.

אסור לבטל כלי מהיכנו, מפני שהוא כסותר.

כיצד? לא יתן כלי תחת הנר בשבת לקבל את השמן הנוטף, שהשמן שבנר אסור לטלטלו, וכשיפול לכלי יאסר טלטול הכלי שהיה מותר.
וכן כל כיוצא בזה:

כד.

לפיכך אין נותנין כלי תחת התרנגולת לקבל ביצתה,
אבל כופה הוא הכלי עליה. וכן כופה הכלי על כל דבר שאסור לטלטלו,
שהרי לא ביטלו, שאם יחפוץ יטלנו:

נותנין כלי תחת הדלף, ואם נתמלא הכלי, שופך ושונה ואינו נמנע.
והוא שיהיה הדלף ראוי לרחיצה, אבל אם אינו ראוי - אין נותנין,
ואם נתן - מותר לטלטלו במים המאוסין שבו, שאין עושין גרף של רעי
לכתחילה:

חבית של טבל שנשברה - מביא כלי ומניח תחתיה, הואיל ואם עבר ותיקנו
מתוקן, הרי הוא כמתוקן.
ונותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות, מפני שאין בהן ממש מותר לטלטל
הכלי:

קורה שנשברה - אין סומכין אותה בספל או בארוכות המיטה, אלא אם כן
היו רווחים וכל זמן שיחפוז יטלם, כדי שלא יבטל כלי מהיכנו.
ופורסין מחצלת על גבי אבנים בשבת, או על גבי כוורת דבורים, בחמה מפני
החמה ובגשמים מפני הגשמים, ובלבד שלא יתכוון לצוד, שהרי נוטלה בכל
עת שירצה.
וכופין את הסל בשבת לפני האפרוחין בשביל שיעלו עליו וירדו, שהרי מותר
לטלטלו כשירדו מעליו. וכן כל כיוצא בזה:

בהמה שנפלה לבור או לאמת המים,
אם יכול ליתן לה פרנסה במקומה - מפרנסין אותה עד מוצאי שבת,

ואם לאו - מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה, ואם עלתה עלתה. ואף
על פי שמבטל כלי מהיכנו, שהרי משליכו לבור לתוך המים, מפני צער
בעלי חיים לא גזרו.

ואסרו להעלותה בידו.

וכן אין עוקרין בהמה חיה ועוף בחצר, אבל דוחין אותן עד שייכנסו.

ומדדין עגלים וסייחים.

תרנגולת שברחה - אין מדדין אותה, מפני שהיא נשמטת מן היד ונמצאו
אגפיה נתלשין, אבל דוחין אותה עד שתיכנס: